work started in 2022 by D. Vaičiūnienė at 7 and 9 Žiupronių Street. The detailed excavations covered 351.5 m² (trenches 42–49) and started with a survey of an arbitrary spit to a depth of 1–1.3 m. The excavations identified the following layers: mixed grey or black soil, 20–60 cm thick, dating to the 16th–18th centuries; and dark grey soil, 10–20 cm thick, dating to the 15th century, with finds typical of these periods (household pottery, stove tiles, coins, metalwork). The excavations revealed five 19th-century masonry structures (Figs. 2, 3): a kiln (K7); the remnants of a heating stove (K8); the partial foundations of a residential building (P4); partial stone foundations (P5); and a brick structure (S).

A total of 823 finds were collected. Notable examples included: a fitting for the tip of a sheath of a knife or dagger (Fig. 4); ceramics produced in the kiln (K7), some which were defective; a brooch (Fig. 5); and the hilt of an 1841 Russian Empire dragoon sabre (Fig. 6), discovered in the dark grey fill of a storage pit from the first half of the 20th century.

1 pav. Tyrimų vietų situacijos planas: 1 – dabartinio sklypo riba; 2 – tirti šurfai ir jų numeriai; 3 – dabartinio pastato vieta sklype. M. Mačiulio brėž.

Fig. 1. Area plan: 1 – current plot boundary; 2 – numbered test pits; 3 – the location of the present-day building within the plot.

Mindaugas Mačiulis

Tyrimai Vilniuje 2022 m.

2022 m. Vilniaus senamiesčio prieigose 4 vietose vykdyti nedidelių apimčių žvalgomieji priešprojektiniai tyrimai.

Balandį–gegužę tyrinėta sklype **Antakalnio g. 26B** (1 pav.). Sklypo plotas 600 m², jame stovinčio pastato plotas 142 m². Sklypo R, V dalyse iki įžemio ištirti du 2x2 m dydžio šurfai. Iš viso – 8 m² plotas.

Sklypas išsidėstęs buvusiame šlaite. Sklypas iš R dalies supamas dabartinės Antakalnio gatvės, iš P pusės – P. Vileišio g. 12 daugiabučio, iš V pusės sklypą riboja šlaite esantys automobilių garažai. Dabartinio sklypo Š dalies reljefas leidžiasi R ir V kryptimis (link Neries upės) per 2,5–3 m (vyrauja H_{abs} 102,41–105,22 m). Sklypo P dalyje šlaitas sulėkštėjęs ar išlygintas; čia suformuota gana lygi terasa (vyrauja H_{abs} 102,24–102,50 m).

Antakalnio priemiestis pradėjo formuotis XV a. XIX a. pabaigoje Antakalnis plėtėsi nesparčiai, tačiau buvo tankiau užstatytas naujais nedideliais namais (vyrauja medinis užstatymas). Namų statybos ypač suaktyvėjo XX a. 4 dešimtmetyje, kai miesto magistratas leido išsipirkti nuomojamus sklypus. Ankstyviausias užstatymas matyti 1737 m. J. G. M Fiurstenhofo plane – sklypo R dalyje vaizduojamas medinis pastatas ir į V nuo jo dirbamas laukas. Sklype archeologiniai tyrimai nevykdyti. Artimiausioje aplinkoje tyrimų vykdyta nedaug: 2019 m. A. Kalėjus atliko žvalgymus palei sklypus Antakalnio g. 26, 26A ir 26C (*ATL 2019 metais*, 2020,

p. 530). Tyrimų metu fiksuoti XIX–XX a. sluoksniai. 2020 m. Antakalnio g. 26 tyrimus vykdė I. Masiulienė. Ištirti 3 šurfai – iš viso 10 m^2. Sklype tirtuose šurfuose 2–3 rastas 0,65–1,1 m sluoksnis, datuojamas XVII–XIX (?) a (*ATL 2020 metais*, 2021, p. 510–512). 2021 m. tame pačiame sklype tyrimus vykdė L. Kvizikevičius. Ištirtas 280 m^2 plotas, rastas iki 2 m storio sluoksnis, aptikta XVIII–XIX a. buvusių pastatų, krosnies ir grindinio liekanos (*ATL 2021 metais*, 2022, p. 445–449).

2022 m. tyrimų metu rasti nuo 1,5 m iki 3 m bendro storio kultūriniai sluoksniai datuojami (XVI ?) XVII–XX a. II puse. Šurfuose po paviršiniais sluoksniais rastas 0,65–1,55 m storio XX a. vidurio–XX a. II pusės sluoksnis, jis storiausias sklypo V dalyje tirtame šurfe 2. Ši sklypo dalis performuota XX a. II pusėje, užpilant papildomu grunto sluoksniu sklypo P dalyje esantį šlaitą ir taip suformuojant dabartinę lygią terasą. Sluoksnyje rasta šio laikmečio radinių: buitinių atliekų, statybinių šiukšlių, įsimaišiusių XVII–XVIII, XIX–XX a. būdingų keramikos indų fragmentų. Po šiuo sluoksniu šurfuose rastas 0,4–1 m storio XIX a. sluoksnis. Jis storiausias sklypo R dalyje, kur susiformavęs XIX a. II pusės pastato aplinkoje – prie jo sienų, pamatų. Sklypo V dalyje šis sluoksnis gerokai plonesnis ir siekia iki 40 cm. Sluoksnyje rasta XIX a. II pusės, XVII–XVIII a. keraminių dirbinių fragmentų, stiklo šukių, osteologinės medžiagos, įsimaišiusių 1664–1666 m. kaldinimo LDK Jono Kazimiero šilingų.

1,4–2,2 m gylyje šurfuose rastas 25–40 cm (90 cm gylio įgilintoje struktūroje 1 – šurfe 1) storio XVII–XVIII a. kultūrinis sluoksnis. Sluoksnyje vyrauja XVII–XVIII a. buitinės keramikos dirbinių fragmentai, XVII a. vidurio–XVII a. II pusės plokštinių, frizinių koklių fragmentai, stiklo dirbinių fragmentai. Sluoksnyje rasti 2 1664–166 (?) m. LDK Jono Kazimiero

2 pav. Šurfas 1 tyrimų metu iš ŠR. M. Mačiulio nuotr.
Fig. 2. Test pit 1 during the excavation, viewed from the NE.

šilingai, 2 varinės sagos, geležies šlako, osteologinės medžiagos.

Ankstyviausias iki 35 cm storio, preliminariai XVI (?)–XVII a. datuotinas pilko smėlingo juodžemio kultūrinis sluoksnis rastas tik sklypo V dalyje, šurfe 2, apie 2,5–2,6 m gylyje nuo dabartinio paviršiaus. Sluoksnyje aptiktos tik dvi šio laikmečio neglazūruotos keramikos šukės.

Įžemis – smulkios frakcijos smėlis – sklypo R dalyje rastas 1,4–1,5 m, V dalyje 3 m gyliuose. Įžemyje šurfe 1 rasta įgilinta struktūra 1 – 2x1,88 m dydžio, 95 cm gylio XVII–XVIII a. ūkinė duobė (2 pav.). Dalis jos patenka po dabartiniu pastatu. Ūkinė duobė iškasta iki XIX a. II pusėje pastatant dabartinį pastatą, ji siejama su pastatu ar pastatais (?), vaizduojamais ankstyvesniuose vietos kartografiniuose planuose. Iš ūkinės duobės paimtas 25–30 l tūrio mėginys perduotas į VU BTC. Mėginyje aptikta daugiau nei 1200 įvairių augalų makroliekanų, 6,5 ml žuvų žvynų, apie 235 ml gyvūnų kaulų fragmentų. Iš mėginyje rastų radinių inventorinta 12 XVII–XVIII a. neglazūruotų keramikos šukių, varinė saga. Iš viso duobėje rasta 240 radinių: XVII–XVIII a. keramikos indų fragmentų (puodų, lėkščių), XVII a. vidu-

3 pav. Šurfe 1 ūkinėje duobėje rasti būdingi radiniai: 1, 4, 5 – XVI–XVII a. neglazūruotos miesto buitinės keramikos fragmentai; 2 – XVI–XVII a. glazūruotos buitinės keramikos fragmentas; 3 – stiklinio butelio dugnelis; 6 – XVI–XVII a. glazūruotos lėkštės fragmentas. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 3. Characteristic finds from the fill of a pit identified in test pit 1: 1, 4, 5 – a fragment of non-glazed urban household pottery (16th–17th centuries); 2 – a fragment of glazed household pottery (16th–17th centuries); 3 – the base of a glass bottle; 6 – a fragment of a glazed plate (16th–17th centuries).

4 pav. Tyrimų vietų situacijos planas: 1 – sklypo ribos; 2 – preliminari užstatymo vieta; 3 – 2022 m. šurfų vietos. M. Mačiulio brėž.

Fig. 4. Area plan: 1 – plot boundary; 2 – estimated building outline; 3 – test pits excavated in 2022.

rio–XVII a. II pusės plokštinių, frizinių koklių fragmentų, 3 importinių Reino keramikos bokalų (?) fragmentai, stiklo, 2 1664–1666 m. LDK Jono Kazimiero šilingai, 1 1668 m. kaldinimo J. Kazimiero Vazos šilingas, 2 varinės sagos, osteologinės medžiagos (3 pav.).

Atlikus šurfe 1 atidengtos dabartinio pastato pamatinės dalies architektūrinius tyrimus nustatyta, jog pastatas statytas ne anksčiau nei XIX a. II pusėje, rekonstruotas XX a. I pusėje. 2022 m. lapkričio 28 d. Vilniaus miesto nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos posėdyje rekomenduota išsaugoti namo rūsį ir pamatus.

2022 m. balandį–gegužę **Sodų g. 23** esančiame 2029 m^2 sklype iki įžemio ištirti keturi 2x2 m dydžio šurfai 1–3, 5 ir vienas 8 m^2 su išpjovomis šurfas 4. Iš viso ištirtas 24 m^2 plotas. Įžemis pasiektas 20 m^2 plote (4 pav.).

Nagrinėjama teritorija įvairiais miesto istorijos laikotarpiais yra buvusi Vilniaus posesija 1235/1236. Už miesto gynybinės sienos buvusiame Rūdninkų priemiestyje, prie Šv. Stepono gatvės, buvusi valda formavosi XVIII a. pabaigoje. XIX a. pradžioje minima, jog joje jau stovėjo mūriniai namai. Sklype prie Sodų gatvės pagal architekto V. Gorskio projektus 1890 m.

pastatyti du triaukščiai namai: Sodų g. 21, dabar Sodų g. 23 ir Sodų g. 23 (neišlikęs). 2021 m. šio straipsnio autorius vykdė tyrimus šiame sklype esančiame pastate (*ATL 2021 metais*, 2022, p. 454–456). Tada vykusių tyrimų metu rasti nuo 50 cm iki 3,2 m bendro storio XVII–XVIII, XIX, XIX–XX a. kultūriniai sluoksniai, storėjantys link dabartinės Sodų gatvės. Nustatyta, jog dabartinis pastatas statytas XIX a. II pusėje, tuomet įrengiant jo pamatus perkasti vietoje buvę XVII–XIX a. sluoksniai.

2022 m. tirtuose šurfuose po 30–40 cm storio asfalto, jo paklotų ir XXI a. piltiniais sluoksniais rastas 20–60 cm storio XX a. vidurio–XX a. II pusės sluoksnis. Iš sluoksnyje rastų radinių atrinkti ir inventorinti 49 radiniai: vyrauja fajanso, XIX–XX a. keramikos, stiklo dirbinių fragmentai, kartu rasta įsimaišiusių ankstyvesnių XVII–XVIII a. būdingų keramikos dirbinių šukių, viena 1741 m. kaldinimo Rusijos imperijos denga, geležinis žiedas, osteologinės medžiagos. Po šiuo sluoksniu šurfuose 1, 5 rastas įžemis. Šurfe 4 įžemis nepasiektas, 60 cm gylyje atsirėmus į XX a. vidurio–XX a. II pusės betoninę (rūsio – saugyklos) stogo perdangą (?). Archeologiškai vertingi kultūriniai sluoksniai rasti ŠV–V dalyse tirtuose šurfuose 2, 3 (5 pav.). Čia, 70–85 cm gylyje, rastas 20–40 cm storio XVIII–XIX a. sluoksnis su 131 radiniu: vyrauja XVII–XVIII ir XIX a. buitinės keramikos dirbinių fragmentai. Sluoksnyje surasti du įsimaišę XVI a. pabaigos–XVII a. pradžios koklių fragmentai bei pavienių langų stiklo fragmentų, osteologinės medžiagos. Šurfe 2 0,95–1 m gylyje rastas iki 15–25 cm storio XVII–XVIII a. sluoksnis su 24 radiniais (6 pav.): vyrauja to laikmečio neglazūruotos keramikos dirbinių, XVI–XVII a. glazūruotos plonasienės keramikos fragmentai, vienas XVI a. pabaigos–XVII a. pradžios plokštinio koklio fragmentas. Taip pat surasta ir osteloginės medžiagos. Šurfe

5 pav. Šurfas 2 tyrimų metu iš ŠR. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 5. Test pit 2 during the excavation, viewed from the NE.

6 pav. Šurfe 2 iš 90 cm gylyje rasto XVII–XVIII a. kultūrinio sluoksnio būdingi radiniai: 1 – XVI–XVII a. plonasienė keramika; 2 – XVI–XVIII a. miesto keramika; 3 – XVII–XVIII a. glazūruota miesto keramika; 4, 5 – XVI–XVIII a. glazūruota miesto keramika; 6 – XVI–XVII a. keptuvės kojelė. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 6. Typical finds from the 17th–18th-century cultural layer (at a depth of 90 cm) in test pit 2: 1 – thin-walled pottery (16th–17th centuries); 2 – urban pottery (16th–18th centuries); 3 – glazed urban pottery (17th–18th centuries); 4, 5 – glazed urban pottery (16th–18th centuries); 6 – the leg of a pan (16th–17th centuries).

3 šis sluoksnis neidentifikuotas. Šurfe 2 70–80 cm gylyje rasta iki 75 cm storio XX a. pradžios ūkinė duobė su 22 XVIII–XX a. pradžios radiniais: XVIII–XX a. buitine keramika, stiklu, geležinėmis vinimis, stiklu, audeklo

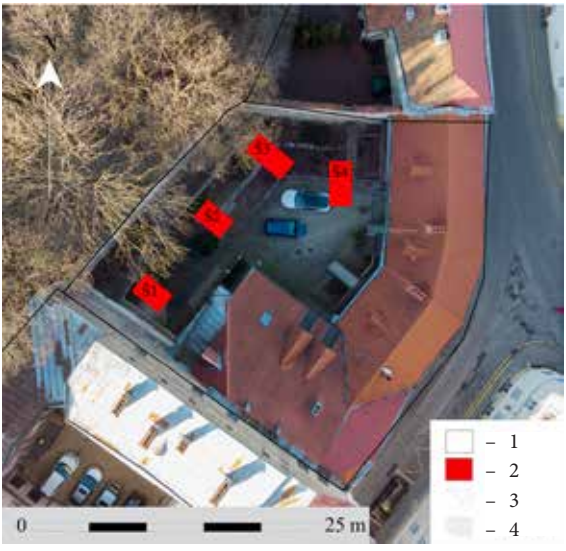

7 pav. Tyrimų vietų situacijos planas: 1 – sklypo riba; 2 – 2022 m. tyrimų vietos ir jų numeriai; 3 –XIX a. spėjamos pastato sienų vietos (antžeminės dalies) pagal inventorinį planą; 4 – XIX a. spėjama rūsio vieta pagal inventorinį planą. M. Mačiulio brėž.

Fig. 7. Area plan: 1 – plot boundary; 2 – 2022 excavation areas and their designations; 3 – estimated outline of the above-ground walls of a 19th-century building based on its floor plan; 4 – estimated location of a 19th-century cellar based on building floor plan.

plomba. Iš ūkinės duobės paimtas grunto mėginys perduotas VU BTC. Jame rasta smulkių stuburinių kaulų, šiek tiek didesnių gyvūnų smulkių kaulų fragmentų, žuvų žvynų.

Rugpjūtį–spalį 796 m^2 ploto sklype **Tilto g. 10** tyrimai atlikti siekiant nustatyti, ar sklypo PV, V, ŠR dalyse yra išlikęs vietos istoriniuose planuose bei inventoriniame sklypo 1967 m. plane vaizduojamas apie 180 m^2 ploto pastatas ir po juo buvęs rūsys.

Dabartinis sklypas yra Vilniaus senamiesčio ŠR dalyje. Sklypo dabartinis reljefas labai sudėtingas: sklypą iš Š, R, V pusių juosia 4–6 m aukščio atraminės betoninės sienos. Sklype yra 3 terasos. Dabartinis kiemo lygmuo – žemiausias, čia vyrauja H_{abs} 95,85–95,87 m. Bendras sklypo „peraukštėjimas“ R–V kryptimis yra apie 4–4,2 m (7 pav.). Sklypas patenka į istorinę miesto posesiją 758. T. Makovskio XVII a. pradžios graviūroje matyti, jog sklype jau rikiavosi nedideli namukai. Iki XVIII a. pabaigos sklypas priklausė Šv. Jurgio bažnyčios senosios regulos (basųjų) karmelitų vienuolynui. Sklypo savininkai XIX a. dažnai keitėsi, buvę pastatai ne kartą remontuoti ar perstatyti, minima, jog XIX a. I pusėje čia buvę pastatai rekonstruoti ar remontuoti, pristatytas papildomas medinis priebutis, kuris savo ruožtu rėmėsi prie kunigų seminarijos teritoriją iš Š pusės juosiančios mūrinės tvoros, statytos dar XVIII a. Faktiškai valdos užstatymas toks, koks išliko iki XX a. II pusės, susiformavo XIX a. pabaigoje. Vietoje buvę pastatai nugriauti XX a. 8 dešimtmetyje.

Sklype archeologiniai tyrimai nevykdyti, tačiau gretimuose sklypuose jų vykdyta nemažai: 1975 m. Tilto g. 12 I. Jučienės tyrimų metu rastas permaišytas sluoksnis; šurfe 1,5 m gylyje – grindinys (*LIIR*, f. 1, b. 560). 1999 m. Tilto g. 19–27 S. Sarcevičius ištyrė 4 šurfus bendro 20 m^2 ploto. Rūsyje kastuose šurfuose kultūrinio sluoksnio storis siekė 0,9–1 m. Nesuardytose dalyse sluoksniai siekia 2,5–2,8 m. Ankstyviausi datuojami XVI a. II puse–XVII a. pradžia (*LIIR*, f. 1, b. 3363). 2002 m. L. Kvizikevičius Tilto g. 17 ištyrė 3 šurfus 12,7 m^2 ploto, rastas iki 3,4 m sluoksnis datuojamas XVI a. viduriu–XX a. (*LIIR*, f. 1, b. 3908).

2022 m. tyrimų metu spėjamų pastato sienų ir rūsio vietose ištirti du 3x2 bei du 4x2 m dydžio šurfai iki įžemio. Iš viso ištirtas 28 m^2 plotas (7 pav.). Tyrimų metu rasti nuo 40 cm iki 2,6 m bendro storio kultūriniai sluoksniai datuojami XVI–XX a. II puse.

Šurfuose 1, 2 tirtuose sklypo PV, V dalyse archeologiškai vertingo kultūrinio neužfiksuota,

istoriniuose vietos planuose vaizduojami pastato pamatai nelokalizuoti. Jie suardyti, kaip ir čia buvęs archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis. Vietoj jų po paviršiniu 10–20 cm storio augaliniu daržo sluoksniu rastas iki 40–60 cm storio (vėlyvuose komunikacijų perkasimuose įgilintose struktūrose 1–3 iki 2,6 m storio) – XX a. II pusės sluoksnis su gausiomis to laikmečio buitinėmis atliekomis ir tarp jų įsimaišiusiais XVII–XX a. keramikos, stiklo dirbinių fragmentais, klasicistinių 26x14x7 cm proporcijų plytų duženomis, korodavusiomis vinimis ir osteologine medžiaga. Čia, po šiuo sluoksniu, neperkastose vietose, 60–80 cm gylyje pasiektas įžemis – labai kietas molingas smėlis. Šurfuose 3, 4 tirtuose sklypo Š–R dalyse po paviršiniu augaliniu sluoksniu ir plytelių danga rastas 0,6–2,2 m storio analogiškai datuojamas XX a. II pusės sluoksnis su to laikmečio buitinėmis atliekomis.

Archeologiškai vertingi XVI–XVII, XVII–XVIII a. kultūriniai sluoksniai rasti tik sklypo Š dalyje tirto šurfo 3 ŠV pusėje. Jie yra iš dalies perkasti ar nukasti XIX a. II pusėje įrengiant pastato rūsį ir XX a. viduryje–XX a. II pusėje sklype įrengiant dabartines betonines atramines sieneles. Čia, 65 cm gylyje, po XX a. II pusės sluoksniu, rastas 30–45 cm storio XVII–XVIII a. kultūrinis sluoksnis su 268 radiniais: vyrauja stambūs XVII–XVIII a. keramikos ir stiklo dirbinių (taurelių, butelių) fragmentai. Surasta ir XVII a. vidurio– XVII a. II pusės, XVI a. pabaigos–XVII a. I pusės plokštinių frontalinių ir frizinių koklių fragmentų, kaltinių vinių, peilio fragmentas ir daug osteologinės medžiagos.

Po juo, 1,1–1,2 m gylyje, šurfe rastas XVI–XVII a. neintensyvus iki 30 cm storio smėlingo juodžemio kultūrinis sluoksnis su 26 radiniais (8 pav.): sudaužytų XVI–XVII a. plonasienės glazūruotos keramikos puodynių fragmentais, vienu XVI a. I pusei būdingos glazūruotos keramikos lėkštės fragmentu bei XVI a. pabaigos–XVII a. I pusės plokštinio frontalinio koklio fragmentu. Sluoksnyje surasta kvadratinės formos sudaužytų butelių (to paties butelio (?)) fragmentų, stiklo taurės fragmentas, kaltinių vinių ir smulkių gyvulių kauliukų. Po juo neperkastoje šurfe dalyje 1,4 m gylyje rastas įžemis.

8 pav. Šurfe 3 0,9–1,1 m gylyje XVI–XVII a. kultūriniame sluoksnyje rasti būdingi radiniai: 1, 3, 4, 6 – plonasienė glazūruota keramika; 2, 5 – stiklinių indų fragmentai. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 8. Typical finds from the 16th–17th-century cultural layer (at a depth of 0.9–1.1 m) in test pit 3: 1, 3, 4, 6 – glazed thin-walled pottery; 2, 5 – glass vessel fragments.

9 pav. Šurfas 3 tyrimų metu iš ŠR. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 9. Test pit 3 during the excavation, viewed from the NE.

Šurfuose 3, 4 50 cm gylyje nuo paviršiaus rastos iki 1,85 m aukščio iki 70 cm pločio gerai

10 pav. Šurfas 4 tyrimų metu iš R. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 10. Test pit 4 during the excavation, viewed from the E.

11 pav. Tyrimų vietų situacijos planas: 1 – dabartinio sklypo ribos; 2 – 2022 m. tyrimų vietos ir numeriai; 3 – 1970 m. I. Jučienės tyrimų vietos; 4 – 2013 m. R. Vengalio tyrimų vietos; 5 – D. Antropikaitės-Oleinik tyrimų vietos. M. Mačiulio brėž.

Fig. 11. Area plan: 1 – current plot boundary; 2 – 2022 excavation areas and their designation; 3 – areas excavated by I. Jučienė in 1970; 4 – areas excavated by L. Girlevičius in 2013; 5 – areas excavated by D. Antropikaitė-Oleinik.

išlikusios po pastatu buvusio rūsio patalpos mūrinės sienos, pagal atlikus architektūrinius tyrimus datuojamos XIX a. II puse–XX a. pradžia (9, 10 pav.). Vidurinėse sienų dalyse išlikęs tinko sluoksnis; šviesiangio sąramos vietos. Šurfe 3 2,6 m gylyje rastas ir buvęs rūsio grindų lygis. Šurfuose atidengti mūrai (M1, M2) sutampa su po pastatu buvusia rūsio vidaus patalpa, vaizduojama paskutiniame 1967 m. sklypo inventoriniame plane. Rūsio patalpa iki pat įžemio horizonto užpilta 2,2 m storio XX a. II pusės statybinėmis tiek XX a. vidurio, tiek klasicistinių 26x14x7 cm dydžio plytų griuvenomis. Tarp griuvenų surasta įsimaišiusi 1945 m. kaldinimo TSRS 1 kapeikos moneta. Įžemis – kietas molingas smėlis, patalpos viduryje pasiektas šurfe 3 2,65 m gylyje nuo paviršiaus. Iš išorinės pusės patalpos pusės – šurfe 4 – 2,15–2,2 m gylyje. Įžemyje šurfuose rastos 4 iki 2,6 m įgilintos struktūros – greta esančių XX a. II pusės komunikacijų perkasimai.

Rugpjūtį–rugsėjį **Vilniaus g. 33**, 6268 m^2 bendro ploto sklype atlikti nedidelės apimties archeologiniai tyrimai, susiję su sklype numatomais įvairios apimties žemės judinimo darbais. Jų vietose rankiniu būdu ištirti 3 šurfai: du 3x2 m dydžio šurfai 1, 3 ir vienas 4x2 m dydžio šurfas 2 – iš viso 20 m^2 plotas. Įžemis pasiektas tik šurfo 2 P dalyje 4 m^2 plote (11 pav.).

Sklypas patenka į istorinį kvartalą 13 – posesijos 718, 720, 721, 722. Minima, jog iki XVI a. pabaigos šio kvartalo teritorija priklausiusi Radvilų jurisdikai. Ankstyviausias žinomas posesijoje 722 vaizduojamas užstatymas – 1808 m. vad. K. Grunerto miesto plane. Vėliau, laikui bėgant, pastatai perstatyti, remontuoti, korpusu užstatytas Palangos gatvės perimetras. Baigiantis Antrajam pasauliniam karui, R kvartalo dalyje stovėję pastatai smarkiai nukentėjo, o vietoje buvę griuvėsiai vėliau išvalyti. Išliko

tik autentiška V kvartalo dalis palei Pylimo, iš dalies Islandijos gatves. Sklype anksčiau yra vykdyti archeologiniai tyrimai, kai žvalgyta dabartinio pastato pamatams kasama duobė (*LIIR*, f. 1, b. 823a). Anuomet fiksuotas įžemio horizontas 2,8–3,6 m gylyje, 2013 m. archeologinių tyrimų metu fiksuotas tarybiniu laikotarpiu suardytas sluoksnis, įžemis pasiektas didesniame nei 3 m gylyje (*ATL 2013 metais*, 2013, p. 521).

2022 m. tyrimų metu sklypo Š, R dalyse tirtuose šurfuose 1, 3 archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio nerasta; juose po paviršinėmis trinkelių, jų paklotų dangomis iki 2,3–3,3 m gylio tirti birūs XX a. II pusės sluoksniai su vyraujančiais gausiais to laikmečio radiniais: stiklu, keramika, metalu. Kartu surasta ir pavienių įsimaišiusių XVII–XVIII a. keramikos šukių. Šurfuose griuvus nestabiliems šlaitams, įžemis – geltonas smėlis, teritorijos Š dalyje (šurfe 1) pasiektas geologinių tyrimų gręžiniu – 6,3 m, o R dalyje (šurfe 3) – kalamuoju zondu 3,6 m gylyje. Teritorijos P dalyje tirtame šurfe 2 po paviršinėmis trinkelių, jų paklotų ir cemento sluoksniais rastas 0,4–1 m storio XX a. II pusės birus (piltinės kilmės (?)) sluoksnis, kuriame rastas įkastas žaibolaidis ir užkastos statybinės atliekos su to laikmečio radiniais: stiklu, plytelėmis ir panašiai.

80–90 cm gylyje praktiškai visame šurfe, išskyrus jo P dalį, rastas iki XX a. II pusės perkasimas, suardęs vietoje buvusius archeologinius sluoksnius iki pat įžemio horizonto. Perkasime tarp to laikmečio radinių rasta ir pavienių įsimaišiusių XVII–XVIII a. keramikos šukių. Jo apačia pasiekta 3,2 m gylyje. Nesuardytoje šurfo P dalyje, apie 2x1 m dydžio plote, rastas 0,8–1,1 m storio (įgilintoje struktūroje 1 – ūkinėje duobėje) XVII–XVIII a. kultūrinis sluoksnis (12 pav.). Sluoksnyje surasta XVII–XVIII a. neglazūruotos, glazūruotos miesto keramikos, XVII a. I pusės, XVII a. vidurio ir XVII a. II pusės plokštinių koklių fragmentų, geležies šlako, osteologinės medžiagos (13 pav.). Įžemis pasiektas 1,6–2,1 m gylyje nuo žemės paviršiaus. Įžemyje rasta 15 cm gylio įgilinta

12 pav. Šurfas 2 tyrimų metu iš PV. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 12. Test pit 2 during the excavation, viewed from the SW.

13 pav. Šurfe 2 kultūriniame sluoksnyje 0,8–1,6 m gylyje rasti būdingi radiniai: 1–4 – XVII–XVIII a. neglazūruota miesto keramika; 5–6 – geležies šlako fragmentai; 7 – XVI–XVII a. glazūruoto puodo priedugnio fragmentas. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 13. Typical finds from the cultural layer (at a depth of 0.8–1.6 m) in test pit 2: 1–4 – non-glazed urban pottery (17th–18th centuries); 5–6 – pieces of iron slag; 7 – a fragment from the base of a glazed pot (16th–17th centuries).

struktūra 1 – XVII–XVIII a. 80x50 cm dydžio, 15 cm gylio ūkinė duobė. Visas jos turinys buvo perduotas į VU BTC. Mėginyje aptiktos 35 suanglėjusių augalų makroliekanos. 15 iš jų priklausė kultūriniams augalams, taip pat buvo identifikuota keletas piktžolių ir 50 ml smulkių gyvūnų fragmentų, tarp kurių išsiskyrė žuvų, ypač smulkių, kaulai. Taip pat aptikta 2 ml žuvų žvynų. Išplautame mėginyje aptikti 9 radiniai: 7 XVII–XVIII a. neglazūruotos keramikos šukės, vinis, muškietos kulka.

Tyrimų metu surinkti radiniai perduoti į LNM VINLAS bei naujausiųjų laikų ir numizmatikos skyrius. Antakalnio g. 26B surasta 540 radinių (490 vienetų keramikos šukių, 21 stiklo dirbinių fragmentas, 28 ypatieji radiniai), Sodų g. 23 – 226 radiniai, Tilto g. 10 – 428 radiniai (341 keramikos dirbinio fragmentas, 26 stiklo dirbinių fragmentai, 59 metaliniai radiniai, 2 monetos), Vilniaus g. 33 – 163 radiniai. Gausi osteologinė medžiaga buvo perduota į VU BTC.

Exploratory Excavations in Vilnius in 2022

In 2022, four small-scale exploratory excavations were carried out in the vicinity of Vilnius Old Town.

At 26B Antakalnio Street, two test pits measuring 2 x 2 m in size (a total of 8 m^2) were excavated (Fig. 1). Cultural layers dating from the 16th to the second half of the 20th century were observed, ranging from 1.5 to 3 m in overall thickness. Test pits revealed cultural layers (Fig. 2) in the following chronological sequence: second half of the 20th century (0.65–1.55 m thick); 19th-century (0.4–1 m thick); 17th–18th centuries (0.25–0.40 m thick, except for feature 1 in test pit 1, which was 0.9 m deep); and 16th (?)–17th centuries (0.35 m thick). Feature 1 in test pit 1 was cut into the natural layer and its fill was found to contain finds typical of the period: pottery, coins, glass, and fragments of flat and frieze stove tiles (Fig. 3).

In the building at 23 Sodų Street, four 2 x 2 m test pits and one 8 m^2 test pit were investigated, covering a total of 24 m^2 (Fig. 4). Valuable cultural layers were found in the NW–W parts of the plot in test pits 2 and 3. One layer, 20–40 cm thick, was dated to the 18th–19th centuries. A second layer, 15–25 cm thick, was identified below the first in test pit 2 at a depth of 0.95–1 m, and was dated to the 17th–18th centuries based on associated finds: household potsherds, glass, and osteological material (Fig. 6).

At 10 Tilto Street, 4 test pits covering a total of 28 m^2 (Fig. 7) were excavated in the SW, W, and NE parts of the plot in search of the remnants of a 180 m^2 building and its cellar that were depicted in historical plans. Test pits 3 and 4, situated in the N and E parts of the site, revealed well-preserved masonry walls of the cellar 50 cm below the surface. The walls were up to 1.85 m tall and up to 70 cm wide. Based on architectural features, they were dated from the mid-19th to early 20th centuries (Figs. 9, 10). Disturbed but still archaeologically valuable layers were observed only in the NW part of test pit 3, outside the exposed masonry wall. The first layer, 30–45 cm thick and dating to the 17th–18th centuries, was found at a depth of 65 cm and contained a substantial number of pieces of large pottery, pot-shaped stove tile fragments, and ample osteological material. Below, at a depth of around 1.1–1.2 m, a 16th–17th-century layer up to 30 cm thick was found with relatively few glass and pottery artefacts (Fig. 8).

At 33 Vilniaus Street, 3 test pits covering a total of 20 m^2 were excavated (Fig. 11). The S section of test pit 2 revealed a cultural layer up to 80–90 cm thick at a depth of 80–90 cm

(Fig. 12), with finds from the 17th–18th centuries: mainly glazed and non-glazed sherds of household pottery (Fig. 13). In the undisturbed part of test pit 2, the natural layer of yellow sand was found at a depth of 1.6–2.1 m. As for the remaining test pits, natural yellow sand was recorded using geological boreholes in the N part of the site (test pit 1) at a depth of 6.3 m, and using a probe in the E part (test pit 3) at a depth of 3.6 m.

Mindaugas Mačiulis

Totorių gatvė 12

2023 m. liepos–rugpjūčio mėnesiais, prieš vykdant vieno iš pastatų komplekso tvarkybos darbus, jo rūsyje atlikti nedidelės apimties žvalgomieji tyrimai, susiję su pastato pamato konstrukciniais tyrinėjimais. Dabartinis pastatas stovi Odminių ir Totorių gatvių sankirtoje, jis patenka į istorinę Vilniaus posesiją 658. Istorinių šaltinių apie posesiją neišlikę. Istoriškai aplinkinė tyrimų teritorija yra siejama su vietoje XVI–XVII a. buvusių odminių gildijomis. Dabartinis pastatas sklype statytas 1860–1914 m. Dabartinių proporcijų pastatas vaizduojamas istoriniuose miesto planuose nuo 1911 m. Remontuojamas pastato korpusas – vidiniame uždarame kieme.

Sklype archeologiniai tyrimai nevykdyti, tačiau tyrimų aplinkoje jų vykdyta daug: gretimuose Odminių g. 7, 11, 13 sklypuose archeologiniai tyrimai vykdyti 1991, 1996, 1999 m. (V. Daminaitis) (*LIIR*, f. 1, b. 1879; 2630; 3312). Per daug metų ištirtas daugiau nei 1040 m^2 plotas, nustatyta, jog viršutinis apie 1 m storio kultūrinis sluoksnis susiformavęs XIX–XX a. arba sunaikintas XX a. viduryje, po juo – XVI–XIX a. statinių ir objektų. 2000 m. Odminių g. 14 A. Vaicekauskas ištyrė 4 šurfus, iš viso 30,35 m^2. Fiksuotas iki 4 m kultūrinis sluoksnis. 2,6–4 m gylyje rastas 0,5–1 m natūralus durpių sluoksnis. Virš jo – XVII a. I puse datuojamas kultūrinis sluoksnis (*LIIR*, f. 1, b. 3562). 2006 m. V. Daminaitis Totorių g. 16 ar 16.1 pastato viduje ištyrė apie 63 m^2 plotą. Gilinamuose rūsiuose rasti 0,6–1,45 m storio vėlyvi piltiniai kultūriniai sluoksniai su pavieniais XVII–XIX a. radiniais. Virš įžemio rastas XVII a. vidurio juodos žemės su organika sluoksnis su pavieniais radiniais (*LIIR*, f. 1, b. 5135).

2023 m. rūsyje, prie pastato korpuso P sienos, rankiniu būdu ištirtas 1,5x1,5 m dydžio šurfas iki įžemio. Iš viso ištirtas 2,25 m^2 plotas. Įžemis pasiektas 1,5 m^2 plote. Tyrimų metu šurfe, po 10–15 cm storio cemento sluoksniu, rastas iki 80 cm storio piltinės kilmės, XX a. vidurio–XX a. II pusės juodžemio sluoksnis, susiformavęs greta pastato korpuso sienų ir pamatų. Sluoksnyje surasta gausiai to laikmečio statybinių atliekų, tarp jų archeologinių radinių nesurasta, aptikta tik pavienių, smulkių, gyvulių kauliukų. 0,95–1 m gylyje rastas 1,5 m storio durpės sluoksnis, susiformavęs po dabartinio pastato korpuso siena ir jos pamatu (1 pav.). Jos dalis sklype nukasta ar sunaikinta, vykdant vėlesnius žemės kasimo darbus, t. y. XIX a. II pusėje–XX a. pradžioje, įrengiant dabartinio pastato rūsį ir atliekant vėlyvesnius kasimo darbus namo rūsyje. Vietoje tirtas sluoksnis drėgnas, o tai rodo, jog formavęsis netoliese vieno iš istoriniuose ir kartografiniuose šaltiniuose vaizduojamo miesto kanalų, o jame rasti radiniai byloja, kad vietoje veikla vykdyta jau XVII a., todėl sluoksnis sietinas su čia XVI–XVII a. buvusių odminių gildijos veikla. Sluoksnyje surasta XVI–XVII a. būdingos neglazūruotos ir glazūruotos keramikos indų fragmentų, 2 XVI a. pabaigos–XVII a. I pusės plokštinių frizinių koklių fragmentai, 1 to laikmečio heraldinio plokštinio koklio fragmentas (2 pav.), 4